

Νέα Σκηνή: «*Ο Κομποροβιθούλης*», κωμωδία εἰς τρεῖς πράξεις ὑπὸ Κ. Χρηστομάνου.

ΕἶΝΑΙ ὁ τίτλος τοῦ προγράμματος, τὸν ὁποῖον χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὴν παρούσαν κριτικὴν, διότι ἀληθινὰ δὲν ἀκούσαμεν εἰς τὸ θέατρον παρά δύο πράξεις καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς τρίτης. Τὸ κοινόν, τὸ ὁπωσδήποτε ἐκλεκτὸν κοινὸν τῶν πρώτων, ἀφοῦ ἄρχισε ν' ἀποδοκιμάζει ὑποκόφως εἰς τὴν πρώτην πράξιν, με ἀραιὰ σφυρίγματα κ' ἐπιφωνήσεις εἰς τὴν δευτέραν, κατέληξεν εἰς βόην διαμαρτυρίας εὐθύς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς τρίτης πράξεως, ὥστε ἡ αὐλαία ἐκλείσεν ἀποτόμως καὶ — συνήθεια πρὸ ἐτῶν ἐν ἀχρηστεία — ἔγινε γενναῖον μαξιλλάρωμα εἰς ἔνδειξιν ἀγανακτημένης ἀποδοκιμασίας. — Τὸ μαξιλλάρωμα (ἀτόπημα, πού τὸ καθιστᾷ ἀνεκτὸν μόνον ἢ εὐθυμιαστικὴν διεξαγωγὴν του) τὸ ἀποδοκιμάζομεν γενικῶς μὲν, μάλιστα δὲ προκειμένου περὶ συγγραφέως ἔχοντος ὁπωσδήποτε κάποιαν προσωπικότητα, ὅπως ὁ κ. Χρηστομάνος. Τὴν ἀποδοκιμασίαν ὁμως καὶ ἡμεῖς, ὅπως ὅλος ὁ φιλολογικὸς κόσμος, ὁ παρακολουθήσας τὸ ἔργον, τὴν ἐπιδοκιμάζομεν, εὐρίσκοντες ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐντονωτέρα — εἰς λόγους ἐννοεῖται — ἀφοῦ ἀκριβῶς ἐπρόκειτο περὶ τραγουδήματος, ὄχι μόνον ἄκρως ἀκαλαισθήτου, ἀλλὰ καὶ ἀηδῶς ἀνηθίκου.

Ἡ ὑπόθεσις τῆς κωμωδίας συνήθης καὶ με πλοκὴν ἐκ τῶν κοινοτάτων. Ἐνας σοβαρὸς κύριος, πολιτικὸς αὐτὴν τὴν φορὰν, κάμνει ἀπιστίας εἰς τὴν σύζυγόν του, ἢ ὁποία τὸν γρινιάζει διαρκῶς. Ὁ γαμβρὸς του κάνει ἀπιστίας εἰς τὴν θυγατέρα των, ἢ ὁποία τὸ μανθάνει ἀπὸ ἀνώνυμον ἐπιστολήν. Ἐνας ἰδιαιτερός γραμματεὺς — ἔτσι εἶναι πάντοτε εἰς τὰς λαϊκὰς φάρσας γραμματεὺς ἢ φίλος — χρησιμεύει ὡς ἔμπιστος ὄλων, διὰ ν' ἀκούῃ τὰς ἐκμυστηρεύσεις των. Καὶ ὄνομα ἦν αὐτῷ Κομποροβιθούλης. Διατί; Ἴσως διότι ἔτυχε νὰ ἦναι κοντὸς ὁ κ. Σαγιώρ, ὁ πρώτος καὶ . . . τελευταῖος διδάξας. Ὁ Κομποροβιθούλης ἀκούει ἀπὸ τὸν προϊστάμενόν του, τὴν ἐπιθυμίαν πού ἔχει νὰ κατακτήσῃ μίαν κόρην τοῦ καφεῖ σαντάν μίς Ντόλα καὶ οἱ δύο ἐκστρατεύουν εἰς τὸ καφεῖ σαντάν, ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὴν δευτέραν πράξιν καὶ ὅπου ἐνσκήπτουν ἢ γυναῖκα τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἢ κόρην του καὶ τὸν ἀνακαλύπτουν ἐπὶ τῆς σκηνῆς μεθυσμένον. — Εἰς τὴν τρίτην πράξιν εὐρίσκονται ὅλοι οἱ δρᾶσαι τῆς κωμωδίας μέσα εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον «Πανελλήνιον» διὰ νὰ τρώγουν μακαρόνια, ν' ἀρχίσουν ἕνα ἄνοστον διεξοδικὸν διάλογον καὶ νὰ δώσουν ἐκεῖ τὴν λύσιν τοῦ ἔργου, τὴν ὁποίαν οἱ θεαταὶ δὲν εἶχαν τὴν ὑπομονὴν ἀηδίας διὰ νὰ τὴν ὑποστοῦν.

Τὰ πρόσωπα καὶ ὁ διάλογος τῆς πρώτης πράξεως ἐνθυμίζουσι τὸν παλαιὸν τρόπον τῶν κωμωδιῶν τοῦ Γολδόνη, ἔχουσι δὲ εἰς τὸ παθητικὸν των πλὴν τῆς ἀτέχνου μιμήσεως μίαν ἀνυπόφορον χαλαρότητα διαλόγου, πού δὲν χρησιμεύει οὔτε διὰ τὴν πλοκὴν οὔτε

κἂν διὰ ἠθογραφικὴν ἀνάλυσιν. Ἰδιαιτερον ἐπιβαρυντικὸν εἶναι ἡ προσπάθεια σπρωγμένων καὶ συχνὰ πολυγλώσσων καλαμποριῶν, ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἀκούει κανεὶς μόνον ἀπὸ δεκαπενταετῆ κακομαθημένα παιδιὰ καὶ τὸ παραγέμισμα ὑπονοουμένων, ἧτοι διπλῆς ἐννοίας ἀνηθίκων φράσεων. Ἐν μόνον ἐπιτυχημένον πρόσσπον, με ὑπερβολικότητα ὁμως σατυρισμοῦ καὶ ὄχι κωμικότητος, παρουσιάζεται ὁ τύπος τοῦ καθηγητοῦ, καὶ αὐτὸς ὅλος διόλου ἐπεισοδιακός.

Ἡ προσπάθεια τῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἔργου, δι' ἐρεθισμοῦ τῶν ἀνηθίκων ἐνστικτῶν τοῦ θεατοῦ, καταφαίνεται ἀνυπόφορος εἰς τὴν δευτέραν πράξιν. Ἐκεῖ ἡ δεσποινὴς Κοτοπούλη—θλιβερόν παραστράτημα τοῦτο τοῦ καλλιτεχνικοῦ της ταλάντου — παρουσιάζεται σαντέζα με τὰς δύο καλοσώμους ἐπίσης ἀδελφὰς της καὶ προσπαθοῦν διὰ προκλητικὸν ἡμιγύμνον καὶ ἐνὸς ἀσέμνου χοροῦ *κὲκ οὐδὸκ* νὰ προκαλέσουν τὴν εὐχαριστήσιν τῶν θεατῶν. Εἰς ἕνα καμαρίνι, πού εἶναι διπλὰ τῆς σκηνῆς, προαγγέλλει ἡ παντέτα καὶ ξεγύμνωμα, πού δὲν ἔγινεν εὐθυμῶς, ἐκεῖ δ' ἐκτυλίσσονται καὶ σκηναὶ, ἀσχημῶτα' ἀνηθικαὶ, ἐπιφωνήσεις μίᾳ μαστροποῦ καὶ διαπραγματεύσεις τοῦ Κομποροβιθούλη πού παίζει ρόλον μεσάζοντος καὶ λόγια τοῦ μπράβου τῶν χαμαιτυπείων, ὄχι ἀηδοῦς ὅπως εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι, ἀλλ' ὑπὸ τύπον εὐθυμον καθὼς καί, ἀλλὰ πολλὰ προσόμοια καὶ χειρότερα, χωρὶς καμίαν σκηνικὴν δρᾶσιν, ἀλλὰ πάντοτε με ὑπονοουμένας αἰσχρολογίας καὶ ἀσέμνους στάσεις καὶ κινήσεις, ὅπως μίᾳ παντομίμα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οὔτε τὸ κρεββάτι τοῦ ὑπνου δὲν λείπει. Μεταξὺ τῶν ἄλλων — «μὴ στάξῃ ἡ οὐρίτσα του» θὰ ἔλεγε πρακτικώτερος κριτὴς διὰ τὴν παρατήρησίν μας αὐτὴν — ὁ κ. Χρηστομάνος ἐληθομένην εἰς τὸ παραστράτημά του καὶ τὰς στοιχειωδεστέρας σκηνικὰς συνθήκας. Διότι βάζει ἐπὶ τῆς σκηνῆς πρόσσπον, πού φυσικῶς πρέπει νὰ ἔχουν συνεχῆ δρᾶσιν, θαμῶνας τοῦ καφεῖ σαντάν καὶ σαντέζας καὶ τοὺς πρωταγωνιστὰς του, τὸν πολιτικὸν καὶ τὸν Κομποροβιθούλην καὶ τοὺς ἀναγκάζει νὰ μιλήσουν καὶ νὰ κινήσῃ ὁ καθένας με τὴν σειρὰν του, σὰν νὰ ἦσαν ὄχι πρόσωπα κωμωδίας, ἀλλ' ἕνα εἶδος φωτεινῶν προβολῶν. Εὐκόλον εἶναι νὰ φαντασθῇ κανεὶς τὴν ἀσυναρτησίαν, τὴν ἀφυσικότητα καὶ τὸν κνεκῶνα, πού δημιουργοῦνται τοιοιτοτρόπως. Ἄλλ' ὁ κνεκῶν — τὸ confusio — ἔχει σπρωχθῆ εἰς τὸ ἀπερίγραπτον καὶ εἰς τὸ ἀφάνταστον τῆ βοήθειά τῆς συγγραφικῆς ἀδεξιότητος.

Μία προσπάθεια ἐφημερότητος (actualité) μίᾳ ὑψηλοτάτῃ πανουργία συγγραφῆς θεατρικῆς ἐπιθεωρήσεως (δὲν λείπουν οὔτε τὰ σχετικὰ τραγούδια εἰς τὴν δευτέραν πράξιν) διαφαίνεται ἀπ' ἀρχῆς μερὶ τῶν σκηνῶν τοῦ Πανελληνίου, ὅπου διεκόπη τὸ ἔργον ἢ κυριολεκτικώτερα τὸ τραγουδικὸν πραξικόπημα.

Τοιοιτοτρόπως ἡ μανία τῆς μπακαλικῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ θεάτρου, ἢ ἐπιδίωξις σημαντικῶν ποσοστῶν ἢ ἀφθόνων χειροκροτημάτων, καταρακλιζούσα τῆς τέχνης τὴν συνείδησιν (μόνον;) καὶ τὴν καλαισθητικὴν ἀντίληψιν τῶν συγγραφέων, ἔρριψε τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον ἕως εἰς τὸν σαπισμένον βούρκο, τὸν ὁποῖον με παράνοιαν ἐξέλαβαν ὡς τῆς Κασταλίας τὰ νερά οἱ συγγραφεῖς τῶν διαφόρων θεατρικῶν ἐξαμβλωμάτων. Καὶ ὁ κ. Χρηστομάνος ἔχει κατὰ τοῦτο ὑπεροχὴν ὅτι ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς τὸ nec plus ultra καὶ νὰ καταδείξῃ διὰ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ ἀτόπου τὴν ἐπικίνδυνον συχαμερότητα αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀτόπου. Καὶ τοιοιτοτρόπως εἰς τὸ θέατρον μας παρεῖσφρυσαν διάφοροι ἀσυνείδητοι λογοκόποι — δὲν πρόκειται περὶ τοῦ κ. Χρηστομάνου, τοῦ ἀνεγνωρισμένου λογογράφου — ἐκμεταλλεζόμενοι πότε τὴν ἀνηθικὴν τάσιν καὶ πότε τὴν μουσικὴν νηπιότητα τοῦ κοινοῦ, πότε τὴν ἀνευλαβῆ λαϊκὴν σατυρικότητα καὶ πότε τὰ κούφια πατριωτικοφανῆ λόγια, πότε τὰ μειρακίωδη ἐρωτικά παραληρήματα καὶ πότε τὰς φρενοπαθεικὰς τῶν πνευματικῶς

ἐξαθρομένων ἀνθρώπων τραγικότητας, χωρίς καμίαν ἔξαρσιν καὶ ἀκόμη χωρίς καμίαν συναίσθησιν ἀνθρωπισμοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἐπὶ πλεόν οἱ ἠθοποιοὶ μας, καὶ οἱ καλλήτεροι ἀκόμη, ἐστρεβλώθησαν καὶ στρεβλώνονται ἄλονένα περισσότερον εἰς ἀντίληψιν καὶ φυσικότητα καὶ ὑπόκρισιν καὶ ἀπαγγελίαν, ὥστε νὰ τείνουν εἰς μίαν ἰσοπέδωσιν προστύχων ἐπαγγελματιῶν.

Ἴσως τὸ φαινόμενον εἶναι καὶ αὐτὸ συνέπεια τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς καταστάσεώς μας. Ἀλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ ἐκδηλωθῇ ἀπὸ τοὺς ὑγειεστέρους ἀνεπιφύλακτος ἀγανάκτησις. Διότι κάθε ἐθνικὴ ἀναγέννησις ἀρχίζει νὰ ἐκδηλώνεται πρῶτον πνευματικῶς καὶ μάλιστα φιλολογικῶς.

Ἐφθάσαμεν εἰς τόσῃ γενικότητα ἐξ αἰτίας τόσον μερικοῦ συμβάντος, ὅποιον εἶναι ἡ συγγραφή καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ «Κοντορεβιθούλη», ὄχι τόσον διὰ νὰ κρινώμεν τὸν κ. Χρηστομάνον καὶ νὰ τὸν κατακρίνωμεν (δικαίως βέβαια) ἀλλ' ἀκριβῶς διότι ἀπεδώκαμεν εἰς τὸ τερατούργημα ἐξαιρετικὴν σημασίαν, ἀφοῦ διεπράχθη ἀπὸ τὸν συγγραφέα τοῦ «Βιβλίου τῆς Αὐτοκρατείας» καὶ τὸν ἀγορητὴν τῆς προσλαλιάς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου καὶ τὸν ἰδρυτὴν τῆς «Νέας Σκηνῆς» ποὺ ἦτον, δυστυχῶς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μόνον, τόσον εὐγενικὴ προσπάθεια ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Ἄν ἓνας κ. Χρηστομάνος κατρακυλᾷ ἕως ἐκεῖ, τί περιμένει κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀσημάντους λογοκαπήλους; Καὶ ἂν ἕως εἰς τὸν «Κοντορεβιθούλην» ἔφθασε τὸ κατρακύλισμα, τί περιμένουν οἱ ὀλίγοι ἔστω ἐκλεκτοὶ διὰ νὰ συνέλθουν, θεατρικῶς τοῦλάχιστον καὶ νὰ φανερώσουν τὴν ἀγανάκτησιν των;

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ

Υ. Γ. Εἶχαν γραφῆ τὰ παραπάνω ὅταν ἄλλο κρεββατὶ ὑπνου ἐφάνηκεν ἀπὸ σκηνῆς μετὰ τὸ ἀπιθανολογῆτως ἀνήθικον «Τὸ νοῦ σου στήν Ἀμέλια» εἰς τὸ θέατρον Βαριετέ, ὅπου ἡ κ. Κυβέλη ἐμφανίζεται κρεβατωμένη μετὰ τὸν κ. Λεπενιώτην παρακοιμώμενον. Ἄλλο ἐξάνθημα τῆς θεατρικῆς νοσηρότητος.